

BUDAI ALI BASA HISTÓRIÁJA

Tinódi Lantos Sebestyén

Veszprém ostroma és eleste

A szakasz fő témája

Hadim Ali budai pasa 1552-es hadjáratának megindulása, Veszprém (Beszperim) várának ostroma, a belső árulás és a védők megosztottsága, valamint a vár feladása és a törökök hitszegése.

Mi történik ebben a blokkban?

- **1–12. sor:** Tinódi felhívja a figyelmet Ali pasa hadi sikereire. Ismerteti a szultáni parancsot: amíg Ahmed pasa Temesvárt ostromolja, Alinak északon (a Felföldön) kell pusztítania a magyar végvárakat. Ali megindul Budáról, és seregével körbezárja Veszprémet.
- **13–24. sor:** Megismerjük Veszprém adottságait (sziklára épült, gazdag püspökség). A főhadnagy, Paksi János pont az ostrom kezdetén nincs a várban, mert a királyhoz ment segítségért. A vár védelmét a porkoláb (várnagy), Vas Mihály irányítja. Ali egy hétig ágyúztatja a falakat, de nem ér el nagy eredményt, mert Vas Mihály keményen ellenáll.
- **25–32. sor:** A váron belül pánik tör ki. A fegyelmezetlen katonák és civilek („sok gaz nép”) fellázadnak a porkoláb ellen. Leengedik a zászlókat, kifosztják a vár kincstárát (tárházát), és megpróbálnak megszökni. A falakon kiugráló árulókat azonban a törökök odakint azonnal levágják.
- **33–44. sor:** Vas Mihály egyedül marad, és a túlerő láttán kénytelen alkut kötni: felajánlja a várat Alinak, ha a megmaradt védők vagyonukkal együtt békében elvonulhatnak. Ali ezt esküvel megígéri, ám amint átveszi a várat, megszegi a szót. Titokban katonákat küld az elvonuló Vas Mihály után, akit kifosztanak, meztelenre vetkőztetnek, majd visszahurcolnak a basához azzal a hamis váddal, hogy a keresztényeknek akart kémkedni.

BUDAI ALI BASA HISTÓRIÁJA

Tinódi Lantos Sebestyén

Fontosabb régi szavak és magyarázatuk

- **Császár:** A török szultán (I. Szulejmán).
- **Végházak:** Végvárak, a határvédelmi rendszer erődítményei.
- **Beszperim:** Veszprém középkori elnevezése.
- **Porkoláb:** Várnagy, a vár katonai parancsnoka (itt: Vas Mihály).
- **Álgyú:** Ágyú.
- **Gaz nép:** Hitvány, fegyelmetlen, gyáva emberek (a lázadó védők).
- **Fokról:** A várfalról, a bástya fokáról.
- **Morhástúl:** Marhástól – a régi magyar nyelvben a „marha” nemcsak állatot, hanem ingóságot, vagyont, értéktárgyakat jelentett.
- **Kavorokhoz:** A *gyaur* szó eltorzított alakja, amivel a törökök a keresztényeket illették.

Érdekességek

Paksi János főparancsnok hiánya a legrosszabbkor történt. Bár Tinódi megjegyzi, hogy „királ felé ment vala” (vagyis hivatalos ügyben, segítségért ment Bécsbe), a magára hagyott seregben ez mégis morális összeomláshoz és belső lázadáshoz vezetett.

Történelmi háttér

Veszprém 1552-es ostroma történelmi tény. Az ostrom híven bemutatja a korszak legnagyobb magyar tragédiáját: a fegyelmetlenséget, a zsold hiánya miatti belső viszályokat és a központi királyi segítség késlekedését. Ali pasa hitszegése bevett pszichológiai hadviselés volt a törököknél, amivel a környező várak védőinek harci morálját akarták megtörni.

Történelem: A fegyelem hiánya és a török pszichológiai hadviselés

Miért okozott azonnali katasztrófát Paksi János főhadnagy hiánya a veszprémi várban, és mit mutat meg Ali pasa hitszegése a korszak török hadviseléséről?

Irodalom: A belső lázadás drámája és a megalázás szavai

Hogyan ábrázolja Tinódi a veszprémi várban kitörő pánikot, és milyen költői képekkel, szavakkal mutatja be Vas Mihály porkoláb végső megaláztatását?

Kreatív: A lázadás pillanata Veszprémben

Képzeljétek el a pillanatot a veszprémi várudvaron, amikor a fegyelmetlen tömeg hirtelen fellázad Vas Mihály ellen, és elkezd leengedni a védelmet jelképező zászlókat. Írjátok le 3 mondatban, hogyan változik meg a vár hangulata!

1. RÉSZ
(1-44. sor)

BUDAI ALI BASA HISTÓRIÁJA

Tinódi Lantos Sebestyén

Példa Válasz:

Történelem:

A 16. századi végvári hadviselésben a várparancsnok személyes jelenléte és tekintélye volt a fegyelem egyetlen záloga. Amikor Paksi János a legrosszabbkor, az ostrom kezdetén elhagyta Veszprémet, hogy Bécsben kérjen segítséget, a várban rekedt fegyelmezetlen katonák és civilek („sok gaz nép”) magukra hagyva érezték magukat, és azonnal pánikba estek. Ez a belső morális összeomlás vezetett a lázadáshoz és a kincstár kifosztásához.

Ali pasa későbbi hitszegése – miszerint esküvel megígérte a szabad elvonulást, majd mégis megfosztotta a védőket a vagyonuktól és ruháiktól – bevett pszichológiai hadviselés volt. A törökök ezzel azt az üzenetet küldték a még ellenálló többi magyar várnak, hogy a megadás sem jelent biztonságot, így próbálták megfélemlítéssel megtörni a keresztények harci morálját.

Irodalom:

Tinódi nem szépíti a helyzetet: a várban fellázadókat nyers és elítélő szavakkal „sok gaz népnek” nevezi, a pánikot pedig dinamikus, drámai igékkel ábrázolja, mint a „fokról leugrálnak” vagy „zászlót bocsátanak” (leengedték a zászlókat).

A legnagyobb irodalmi és érzelmi hangsúlyt azonban a hűséges Vas Mihály porkoláb tragédiájára helyezi. Tinódi mély felháborodással és szánalommal mutatja be a parancsnok kifosztását: a törökök „morháját elvevék” (minden vagyonát elvették), majd a végső emberi megalázásként „ingre, gatyára vetkőzteték”. A meztelenre vetkőztetett, becsületében sárba tiport vitéz képe a török hitszegés és a magyar tragédia megrázó szimbólumává válik a műben.

Kreatív:

A bástyák felől hirtelen a fegyverek zaja helyett a kétségbeesett tömeg dühös üvöltése és a feltört tárházak fosztogatásának moraja árasztotta el a várudvart. Vas Mihály hiába kiáltott parancsot, szava elveszett a pánikban, miközben a megrettent katonák a szemük láttára kezdték gyáván leereszteni a büszke magyar zászlókat a falakról. A korábban elszánt védők felett egyetlen pillanat alatt suhant át a fojtogató félelem, és a vár addigi katonai fegyelmét felváltotta a belső árulás jéghideg, kaotikus tébolya.